

**МУНИЦИПАЛЬНОЕ КАЗЁННОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
«СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА»
с.п. НИЖНИЙ ЧЕГЕМ**

**Республиканский конкурс
«Родной язык – душа моя, мой мир»**

Номинация: «Методические разработки по родным языкам и литературам,
предметам этнокультурной направленности «Грани мастерства»»

Отарланы Керим. «Анама салам къагъыт» («Письмо матери»).

Форма проведения: Урок-беседа (Балкарская литература 10 класс)

**Подготовила:
учитель балкарского языка
и литературы высшей категории,
Байтуганова Марина Харуновна.**

2024г.

Аннотация

В данной работе представлена методическая разработка урока по балкарской литературе в 10 классе по теме: «К.С. Отаров «Письмо матери» (Анама салам къагъыт)» с подробным описанием урока по этапам.

Методическая разработка сопровождается презентацией.

Цель урока – раскрыть в детях такие качества, как сострадание, милосердие, любовь к матери, к Родине через содержание стихотворения.

В данном уроке важен воспитательный аспект. Воспитательная работа ведется в ходе всего урока.

Моя главная задача была вызвать эмоциональное восприятие произведения. Для этого я дала прослушать музыкальное произведение.

Урок имеет высоконравственную направленность.

Оглавление.

1. Введение (Кириш)

2. Основная часть (Дерсни кьуралыуу)

2.1 Тип урока

2.2 Методы обучения

1. Дидактическая

2. Воспитательная

2.3 Межнациональные литературные связи

1. Организационный момент

2. Постановка цели, задач и мотива урока

3. Повторение, закрепление, углубление, обобщение

4. Заключительная часть урока

5. Подведение итогов

6. Домашнее задание

3. Заключение (Бегитиу)

4. Хайырланган литература

5. Приложение- презентация

Введение. (Кириш)

Уллу баш борчну тамамланыу жолунда устаз кёп тюрлю иш тындырыргъа тийишлиди. Аны белгилегенибиз: баш борчну тамамлау- адабиятны хар бёлюмюн заман излегенча окъутуу бла байламлыды.

Берилген методика иште Къабарты- Малкъар республиканы билим берген эм илму министерствосу 2011- чи жылда малкъар литературадан орта школда 5-11 класслагъа жарашдыргъан окъуу программагъа кёре, 10- чу классда окъулгъан Отарланы Керимни «Анама салам къагъыт» деген назмусу бла шагъырей этиудю.

Поэтни сёз искусствогъа къошумчулугъун къысха ёмюрюне кёре ёнчелеп къарагъанда, поэт кётюрген жюкню кётюрюрча, кюч, насып да кёплеге берилмегенин ангылайбыз. Бютюнда Уллу Ата журт урушха жораланнган чыгъармаларын эсге тюшюре, толу ангылайбыз. Уруш хорлаулу бошалгъаны кыралны халкъларына – ата-аналагъа, бийчелеге бла эгечлеге къууанч да, уллу бушуу да келтиргенди. Поэтге дери киши ёлген анасына салам къагъыт жазгъан болмаз. Бу чыгъарманы тинтиу этгенде, аны рифмасына, гыллыууна да окъуучуланы эслерин бурургъа керекди.

Методика иште биз сайлагъан мадарла, малкъар адабиятны дерслерин хайырлы эм оюмлу, окъуучуну эсинде сакълана, иги умутла къозгъарла деп ышанама.

Дерсге эпиграф:

Сен билмесенг кѐп игид мени термилгеними

Бюгече бузлагъан къабыр топурагъына.

Къанаты сынган къуш-мени жаралы жюрегим,

Сюйреле, баргъа кюрешед хар заман санга.

Дерсни темасы: «Отарланы Керим «Анама салам къагъыт»»

1.Дерсни къуралыуу

Дерсни къурау юлгюсю: тюрлю-тюрлю амалланы хайырлана, ушакъ халда бардырыу.

Мураты: окъуучуланы назму бла шагъырей этиу. Лирика чыгъарманы энчилигин белгилеу.

Сабийлени эстетика сезимлерин, аланы туугъан жерге суймекликлерин кючлеу. Алгъан билимлерин жашауда хайырланыргъа юйретиу.

Борчла: (задачи)

1. Билим бериу (образовательная)- окъуучуну кеси – кесине ийнандырыу, кѐлю бла дерсде ишлерге чакъырыу, ариу амалланы табаргъа юйретиу; Сѐлешиу тиллерин игилендириу: ушакъ этерге юйретиу.
2. Ёсюу (развивающая) – берилген предметге суймекликлерин кючлеу; адабиятха суймекликлери нек кючленнгенини сылтауларын тохташдырыу; чыгъармагъа анализ этерге юйретиу, назмуда баш сылтауланы табыу, тенгleshдириу, мынга ушагъан назмулада бирлик бла башхалыкъны тохташдырыу, назмуда айтылмай къалгъан зат бар эсе къошаргъа юйрениу; эслерин ёсдюрюу, акъылларын берип ишлеу.
3. Юйретиу (воспитательная) – сѐлешиу культураланы кючлеу; жашаугъа эм табийгъатха суймекликлерин ёсдюрюу, эстетика ариулукъну багъалау, анга сый бериу.

Берилген ишледе бу затланы белгилерге:

- Дерсни баргъанына кѐре хар окъуучуну кесини ишине берген багъасы (личностные)
- Берилген дерсге не къошханы, не план салгъаны, ол планнга кѐре берилген ишледен нени эталмай къалгъаны (регулятивный).
- Коммуникатив амалланы къалай хайырланнганы; нѐгерлерине тынгылай билиу; сѐлешиу эм жазыу тилни ёсдюрюу, нѐгерлери бла бирге болуп, устазгъа болушур ючюн классда низамны сакълау, дерсде кесин тап жюрютюу.

- Билимлерин кючлеу амалла (познавательные), кеслерини алгъан билимлерине таяныу; текстде берилген соруулагъа жуупла табыу, иллюстрацияла бла ишлеу; берилген информацияны бир формадан башха формагъа салыу; берилген соруулагъа жууапла хазырлау.

Методика жаны бла керекли затла: Отарланы Керимни китаплары. Малкъар адабият, 10 класс; ишчи дефтер 10 класс.

Гуляков Е.Н. Новые педагогические технологии: развитие художественного мышления и речи на уроках литературы: методическое пособие. М.: Дрофа, 2006.

Дерсни сценарии

Дерсге презентация

Технология амалла:

- биригип «устаз – окъуучу»;
- критика элементле оюмла.

Дерсни формалары: биригип, экеу - ючеу, бирем – бирем.

Методика приёмла; устазны сёзю, окъуучулары тинтиу ишлери, билдириулер, назмуну шатык окъуу, аналитика ушакъ, назмуну ауазын, бояуларын белгилеу.

Дерсде биз алыргъа умут этген ахырла (планируемые результаты):

- предметге – поэтни биз алгъа окъугъан назмуларында бла бюгюн окъугъан назмусунда, бирге келишген жерлерин ачыкълау, окъуучулары назмуну ниет эм суратлау магъанасын ачыкъларгъа юйретиу.

- метапредметге – берилген назмуну темасын эм борчун ачыкълай, дерсде коммуникатив эм адамны ич культурасын ачыкъларгъа къарыу берген жиплерин кючлерге, окъуучу кесини аргументлерин тюз къуарарча амалла табаргъа, жазыу эм сёлешиу тилде бирлик неде болургъа керегин белгилерге, кеслери алларына ишлерге юйретиу; тюрлю – тюрлю информация амалланы дерсге кийиррге, берилген назмуну тарых, биология, география, музыка предметле бла байламлыгъан белгилерге.

2. Дерсни этаплары

1) Дерсни къуралыуу

Устазны сёзю

Саламлашыу. Дерсге хазырлыкъгъа къарау.

Окъуучулары ишлери

Кеслери – кеслерине къарайдыла. Хазырланадыла. Озгъан дерсни къайтарыу бла ишлеу.

Отарланы Керимни жашау эм чыгъармачылыкъ жолун тинтиу.

Теория жаны бла этилген ишни магъанасы (теоретическое обоснование)

Окъуу иште сабийлени ич культураларын, халларын ариу жаны бла кючлерге юйретиу.

(Слайд) «Белляу» макъам согъулады, ариу жырда халкъыбызны сабийлеге алгъышы эшитиледи.

Окъуучулары ишлери

Ала бу тауушлукъ жыргъа тынгылайдыла, дерседе эстетика сезимлерин кючлейдиле.

Теория жаны бла этилген ишни магъанасы

Мураты: окъуучулары бюгюнню дерс нени юсюнден боллугъун ангылар ючюн согъулгъан макъамгъа тынгылай, бюгюн дерс дуняда ада мулу эшитген бек ариу эм биринчи жыр, ананы жыры болгъанын ачыкълау.

Устазны сёзю

- Багъалы окъуучула, экранда сиз таулу юйню къайсы мюйюшюн кёресиз?
- Сиз юйлеригизде бу макъамгъа тынгыласагъыз, жүреклеригизде кимге суймеклигиз кючленеди, бу макъам дуня жаратылгъанлы бери жырланганлай нек турады?
- Бешик жыр бла байламлы сиз къаллай назмула окъугъансыз, ол назмула сизни эсигизде нек кългъандыла?

Окъуучулары ишлери

Ала сёзлени тюз эм шатык окъургъа юйренедиле. Къысыкъ тауушлары сындырып айтыргъа кёлленедиле.

Теория жаны бла этилген ишни магъанасы

Мураты: окъуучулары дикцияларын ариу эм сезимли этерге. Тауушлары ич сезимлерине кёре айтыргъа юйретирге.

2). Нарт сёзле бла ишлеу

- «Ана кёлю балада, бала кёлю талада»
- «Анасы барны кёлю жарыкъ»
- «Анасы барны жүрегинде чыракъ жанады»

-«Ана кьолу ачитмаз»

-«Анасы саугъа ёксюзлюк жетмез»

3). Физминутка

- Къалай жашайса?

- Ма блай!

- Къалай бараса?

- Ма блай!

- Къалай чабаса?

- Ма блай!

- Къалай жукълайса?

- Ма блай!

- Къалай аласа?

- Ма блай!

- Къалай бересе?

- Ма блай!

- Къалай тепсейсе?

- Ма блай!

3). Билимлерин кючлеу (актуализация знаний)

Устазны сёзю: Заманны тохтатыргъа онг боллукъмуду?

Бу тауушлукъ ариу бара тургъан макъамныда? Мени акъылым бла боллукъду, нек десенг, бюгюн биз тауушлукъ поэтибизни поэзия къаласына кирликбиз да андан. (Слайд)

- Бу къайсы поэтни суратыды?

- Ол къайсы ауузда эм къачан туугъанды?

- Школну къайсы элде окъуп бошагъанды?

- Биринчи китабыны аты къалай болгъанды?

- Сизни акъылыгъыз бла поэт биринчи китабына ол ариу атны нек атагъан эди?

- Сиз аны туугъан элинде болгъанмысыз?

- Аны къаллай назмуларын билесиз?

- Уруш лирикасындан бир кыауум назмусуну, поэмасыны атларын айталлыкмысыз?

- Анагъа жораланган назмуларын а билемисиз?

Устаз быллай ушакъ этгенден сора, окъуучулагъа ала бюгюн дерседе поэтни жангы назмусу бла шагъырей бола, окъуучулары дерседе суратчыла, тинтиучюле, хапарчыла боллукъларын билдиреди.

Окъуучулары ишлери

Ала слайдда сурат белгили поэт Отарланы Керим болгъанын айтадыла. Аны жашау жолун белгилейдиле. Устаз соргъан соруулагъа тюз жууапла береди.

Теория жаны бла этилген ишни магъанасы

Окъуучулары кёллерин, кеси – кеслерини билимлерине базыныу сезимни кётюрюу мотивация. Эслерин бурурча, базынырча, билимлерин теренлерча амал излеу.

Устазны сёзю (Слайд)

Сабийле, биз бюгюн Отарланы Керимни тауушлукъ ариу, дуняда бек багъалы ананы юсюнден «Анама салам кыагъыт» деген назмусу бла шагъырей боллукъбуз. Бюгюн мен фахмулу таулу поэтни дуняда бек багъалы аналагъа аталгъан назмусу бла сизни шагъырей этерикме. Сиз, манга болуша, поэтни бу ариу назмусун тинтириксиз. Аны дагъыда анагъа аталгъан кыайсы назмуларын билгенигизни айтырыксыз.

Дерсни мотивациясы

Окъуучула поэтни анагъа жораланган назмуларын айтадыла. Бу ариу, фахмулу, жигит поэтибизни юсюнден, белгили адамла не айтханларын белгилейдиле.

Кязим Мечиев: «Назмучу назмучугъа кыарындашды

Аны ангыламагъан назмучу бошду

Темир ишлейме, назму жазама

Акъсакъ болсам да, мен сизни озама.

«Керимге»

Къ. Кулиев: «Багъалы Керим, биз – Кязимни балаларыбыз, аны экибиз да иги билебиз.»

А. Кешоков: «Керим умеет изображать природу весеннего дня и тонко чувствовать красоту родного края.»

Д. Голубков: «Я люблю балкарскую поэзию за то, что она величава без выспренности, умна без мудрствования, народна.»

Бу сёзлеге зат кьошарча да тюйюлдю, алай биз да Керимни бийик поэзиясына бюгюн кесибизни сёзюбюзню кьошарыкьбыз. Керимни поэзиясында тиширыугъа хурмет этип, кёп тюрлю назмусу барды. Анагъа жораланган кьаллай назмуларын билесиз?

«Ана» деген сёзю эшитсегиз кьаллай акьыл, оюм этесиз? Ананы не зат бла тенгleshдирирге боллукьсуз? – деп соргъанымда Камиланы жууабына бек бюсюрегенме. Ол ананы акь кёгюрчюн бла тенгleshдиргенди. Ана да, акь кёгюрчюнча, дуняда мамырлыкь, тынчлыкь болса сюеди.

Мустафа уа ананы жылы эрттенлик аязгъа ушатханды. Эрттенлик аяз сабырлыкь, шошлукь эм да дуняда игиликге ийнаныулукь береди.

Марат анасын жылы кюннге тенгleshдиргенди. Аурусанг, кьыйналсанг жылыу береди, жараларынгы сау этеди.

- Бу тенгleshдириулени эшитгенимде бек кьууанганма. Аперим!

- Шёндю уа мен сизни бир алапат жырны кесегине тынгьлатайым!

Газаланы Алимни «Анала» деген жыры эшитиледи.

Ана – насып, жарыкьлыкь, кьууанч, ёхтемлик. Анады жашауну тутуругъу. Анады жер башында мамырлыкь тынчлыкь излеген. Ананы жарыкь сыфатына, аны кьайгьылы жюрегине кёп тюрлю назму, поэмала жораланып жазылгъандыла.

Кьулийланы Кьайсын айтханлай «Хар атылгъан окь ананы жюрегине тиеди». Анадан бек ким жарсыйды балагъа, кимни жюреги чанчады андан бек? «Анасы барны жюрегинде чыракь жанады» деп бош айта болмазла. Не заманда да жашауну ауур жюгюн кётюрюп, баш иелерин, жашларын урушха ашырып, аланы жолларын жюрек халаллыкьлары бла жарытхандыла.

Хар культурада, адабиятха ананы сыфаты энчи жер алады. Малкьар литературада да анагъа терен хурмет этип, ананы суймеклиги, кертилиги ачыкьланады.

Багъалы анам! Узакь урушладан

Жазама санга салам кьагьытымы.

Кече уа солуйду топ тауушладан

Кесиме кьоя бу бош сагъатымы.

Багъалы сабийле! Бюгюнню дерсибизни биз Керим Отаровны «Анама салам кьагьыт» деген назмусуна жораларыкьбыз. Кесигиз билгенден, Керим Отаров

халкыбызны уллу адамларындан бириди. Малкяр адабиятны мутхуз болмагъан жулдузуду. Керим 1912 жылда туугъанды, анга жыл да болгъунучу атасы ёлюп, анасы Шахархан юч сабийи бла кьалгъанды. Жашау кыйынлыкъланы кётюрюп, сабийлерин апчытмай жашагъанды, алай уруш жылла да жетгинчи кеси да ёлгенди. Керим ананы огъурлу сыфатыны аллында баш ийип, кёп назму, поэма жазгъанды. «Ана», «Сау кьал», «Ана сютю», «Жолла», «Ана жүрек», дагъыда аллай кёп назму Керимни чыгъармачылыгъында ананы сыфаты энчи алады.

Ананы юсюнден назму – бек жарыкъ, эм бек мудах затладан бириди Керимни чыгъармачылыгъында. «Анама салам кьагъыт» деген уллу назмусу жазылыу ызы бла, магъанасы, сюжети бла поэмагъа тенгди дерге боллукъбуз. Ол жаланда лирика жигитни оюмлары бла чекленип кьалмайды. Анда тынгысыз ананы жарсыулары, кьайгъылары, келир кюнлени ахшы умутлу сакълагъаны да бардыла. Аскерден анасына кьагъыт жазыу кимге да тереди. Керимни эки къарындашы да ол заманда урушда болгъандыла, аналары уа ала урушха кетгинчи ёлгенди. Аналарына кьагъыт жазгъанланы да кёре, тёзюп туралмай, Керим да жазгъанды, Назму бла жазгъанды.

- Китапланы ачыгъыз, назмугъа къарайыкъ.

- Элина, окъучу экинчи кесегин

Эсима тюшюре узакъ кюнлени,
Къагъыт жазама, къоя турмай тангнга
Сабийлигимдеча сюеме сени
Мен тансыкълыгъымы жазама санга.

Керимге дери киши елген анасына салам кьагъыт жазгъан болмаз. Алай анасына, туугъан элине тансыкълыгъы кыйнагъанда, амалсыз кюнлеринде, ол назму кюч – къарыу, тёзюмлюк, таукеллик да берген болур. Автор анасын эсгере сау адамгъача, кёлюндегин айтады анга.

Камила, окъучу ючюнчю кесегин

Сен башымы да тобугъунга салып,
Айтыучу эдинг мудах мудах жырла,
Кюнлюмде уа – къауданларынг саргъалып,
Кёрюне эдиле эски кьабырла.

- Сау бол!

Мудах жырла айтмай не этерик эди юч ёксюз сабийни сакълап кьалгъан ана?
Жашы андан санайды бир селеймеген, бир кетмеген жарсыуларын.

- Марат окъуйду ючюнчю кесегин.

Биле эди атам эртте ёлгенин
Бизни кьоюп кетгенин кьабырлагъа,
Мен кёп уянганма кече, элгенип,
Кюндюз сен айтыучу мудах жырладан.

- Аперим!

Анасы айтхан жырла бушуулу нек болгъанларын хазна ангылаялмагъан заманынданбашлап, кюн сайын ишлерге, юйюне бир хайыр этерге кюрешген таулуну кьадар кьыйнар, ачытыр ючюн кьоймагъанды. Болса да, халал ансыны тилеклери, жүрек жылыуу, ана кьайгъырыуу аны кьыйын сагъатында эс тапдырлыгъына ийнанганлай тургъанды. Ол ийнаныулукъ айтдырады бу сёзлени:

Рустам окъуйду.

Жол чарсына кьарай, ингирге тюбей,
Кесинг жангыз олтура болурса сен.
«Кьадар, жашланы палахдан сакъла» - дей,
Тангдан да алгъа тура болурса сен.

- Аламат!

Кьабырла ёмюрде кьагъыт алмай эселе да, кёлюнде жарсыларын, эсгериулерин да санап, ол аламат назму этгенди.

- Самия окъуйду.

Кёз жашларынгы кёрсем, жүрек ачы
Чанча эди, барча анда окъ жарам
Сабий жүрегими кюн кьууанчы
Сен эдинг багъалы огъурлу анам!

Мени акъылыма кёре, жаланда назмучула ийнанадыла Анала ёлмей жашасала эдиле дунияны хар хатадан сакълар эдиле деп, Керим анасыны юсюнден жазгъан назмуланы хар биринде кесине бегим этеди: жер башында ариулукъ, ниет тазалыкъ, суймеклик, ахшы умутла ючюн кюреш бардырыргъа керекди.

- Ильяс окъуйду.

Бюгюн менде таукеллик, чыдам, кьарыу

Бар эселе, не башха эрлик шартла,-
Аланы сютюнг бла бердинг барын,
Ата журтума айнытханды артда.

Керимни бушууу бютюнда уллу болады, ёксюзлюкню ачы юлюшюн алгъаны ючюн.

- Айша, окъучу.

«Сен окъулмаз къагъытны жазып неге
Кюрешесе?» - деп сорлукъла болурла
Мен а жазама, битеу ёмюрледе
Къагъыт алмай эселе да къабырла.

Алай, элтсин кишиден тилемем,
Къагъытлагъа жол жокъ ары ётерге
Шош сагъатлада уа бек сюеме мен
Сени бла сабыр ушакъ этерге.

- Сау бол!

Бу назму, тюзю уа – алгъаракъда айтханымча, бу поэма жашаугъа, огъурлулукъгъа, иги умутланы толууларына ийнаныулукъ бла бошалады. Аскерчи юйюне сау къайтыр муратлыды. Алай биягъы жангы сермешге хазырланадыла солдатла. Танг жарый тебирегенде, душман топланы улугъанлары эшитиледи, биягъы сызгъырып башларыкъдыла ала.

- Марат окъуйду.

Мен сау къалсам барырма къабырынга,
Тансыкъ жүрекде барды ол умутум.
«Сау къайтханма, - деп, шыбырдарма санга –
Жауну ууатды, - дерме, Ата журтум

- Камила окъуйду.

Алыкъа уа – жукъла! Къабыр шошлугъун
Бузмасын узакъда топ тауушла...
Кёкде улуйду душманны топ огъу

Да, башландыла эрттен урушла

- Аперим!

Керимни бу назмусу Ата журтха, анагъа, ана тилибизге чексиз хурмет этерге керек болгъаныбызны белгилейди. Ананы намысы жюрюгенча, тилибизни да намысы жюрюрге керекди. Ана бла ана тил, Ата журт ёмюрде айырылмазлыкъ бирликде келедиле. Бизни миллетде ол затла не заманда да бийикдедиле. Ол бизни ёмюрден келген төребизди. Алай, арт заманда кёп къужур затлагъа тубей башлагъанбыз. Аталарын, аналарын къартла юйюне атып, кеслери уа тынч жашауда жашайдыла.

- Быллай затла болмаз ючюн не этерге керекди? Оюмугъузну бир айтыгъыз! Сабийле кеслерини оюмларын айтадыла.

4) Тыш адабият бла келишиу (связь с литературой)

Сабийле, келчигиз энди Керимни «Анама салам къагъыт» деген назмусу бла белгили аварлы назмучу Расул Гамзатовну, орус назмучу Эдуард Асадовну назмуларын тенгледирейик. Керимге да, Расулгъа да, Эдуардха да дуния башында аналарындан багъалы жан болмагъанын ангылайбыз. «Анады жерни тутуругъу» деп бошдан айтылмайды.

5) Кесигизни байламлы тилигизни ёсдюрюгюз (совершенствуйте свою речь)

Устаз. Жазыучу анасына кесини ич сезимлерин, бала суймеклигин, ананы сыйын бийикде тутханын къайсы тизгининде не ауаз бла белгилейди?

Теория жаны бла этилген ишни магъанасы. Байламлы тиллени ёсдюрюю. Сагъыш этерге юйретиу. Назму бла тюз ишлей билиу.

6) Бегитиу

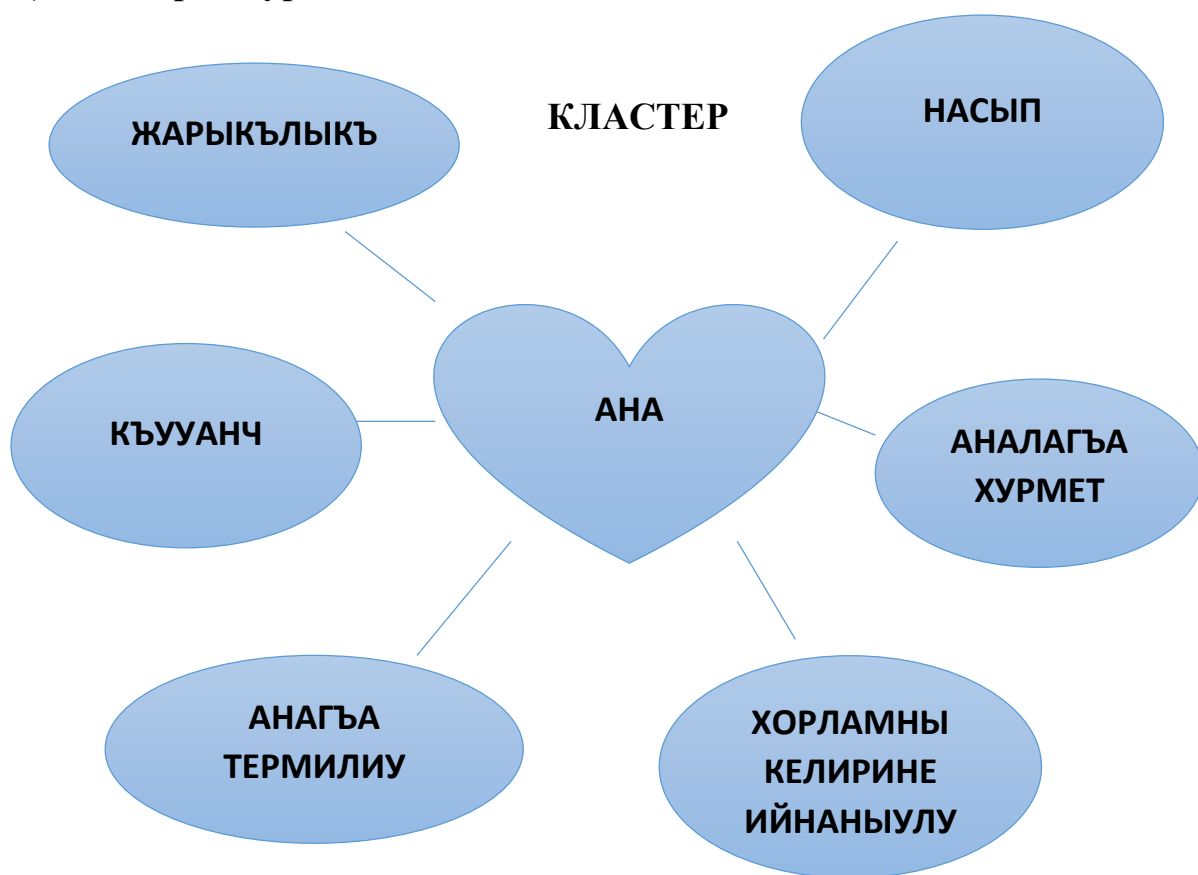
- Сау болугъуз! Сиз аллай тапсыз ишле этмезигизге мен толу ийнанама. Келигиз, Керим Отаровну биз окъугъан назмусуна кёре кластер къурайыкъ.

- Чыгъарманы баш жигити кимди?

- Ана бла байламлы бу назмуда къаллай борчла (проблемала) ачыкъланадыла?

Сабийлени кючю бла, аланы жууапларына кёре ишлеу.

7) Кластерни сураты.

8) Рефлексия.

Багъалы окъуучула, келигиз, къадардан къолларыбызны жайып, дунягъа мамырлыкъ тилейик. Кёзлерибизни шош къысып, аналарыбызны жылы кёкюреклерине башыбызны къысайыкъ. Дуняны палахларындан ана тилекле сакъласынла дей, таулагъа, тёзенлеге, шахарлагъа, элlege да салам жиберейик.

9) Белгиле салыу.

Аны бла дерсни бошайбыз.

Багъалы окъуучула, сиз бюгюн дерсге алаамат хазырланып, бийик даражада дерсибизни бардырдыгъыз. Сизни аллыгъызда 2,3,4,5 белгиле салыныпдыла. Къайсы белгини саллыкъ эдигиз бюгюн кесигизге?

- Сау болугъуз!

10) Юйге иш.

Керим Отаровны «Анама салам къагъыт» деген назмусун кёлден билирге. «Бюгюнлюкде энчи аскер операция бардыра тургъан аскерчилеге

сиз кьаллай кьагьыт жазарыкь эдигиз?» деген темагьа гитче кёлденжазма хазырларгьа.

11. Заключение (Бегитиу)

Мен билеме. Дерсни жетишимли бошадым деген сезим, окьуучуланы акьылларында, аланы алгьа барыуларында, уллу жерни алады. Не тюрлю амалланы хайырлана, жетишимге жетгенлерин оюмларгьа онг береди.

Дерсни итогунда бу затла ачыкьланадыла. Адабиятдан дерс бардыра, сабийлеге дуня маданиятны эшиклерин ачдырама.

«Ненча тилни билсенг, анча кере адам боласа», - дегендиле буруннгула. Ол да адамлыкь даражабызны бютюнда бийикге кётюрюрге себепли этер деп бек ышанама.

Хайырланган литература

1. Гузеев Ж.М. Толковый словарь балкарского языка. Нальчик, «Эльбрус».
2. Гуляков Е.Н. Новые педагогические технологии: развитие художественного мышления и речи на уроках литературы: методическое пособие. М.:Дрофа, 2006г.
3. Отаров Керим «Сайламала» Нальчик, «Эльбрус», 1997г.
4. Кулиев Къайсын «Колосья и звезды», «Современник», 1979г.
5. Кешоков Алим «Собрание сочинений в 4 томах», Издательство художественной литературы, Москва, 1981г.
6. Гамзатов Расул «Стихотворения и поэмы», Издательство художественной литературы, Москва, 1954г.
7. Асадов Эдуард «Полное собрание стихотворений в одном томе», «Эксмо», 2014г.
8. Малкъар адабияты, Ишчи дефтер, «Эльбрус», 2023г.

Приложение – презентация.

Слайд 1.

Я не представляю
себе балкарскую
литературу без
Керима Отарова...
К.Кулиев

Слайд 2.

Ана бөшикжыр айтады...

Бөллөү

(испанчага: Сизир (Старин))

Сени бетинге төгүлө тура
Джарыкь нөри толгъанайы.
Тауладан келген салкын алчыкь
Чачынъ сабыр сыйды.

Көчө салкынды, төгерек шошду,
Сен кьайгы этме бир джукьгъа.
Мен да сакълайма сени джукьунгу,
Джукьла, джаным, татлы джукьла.

Мен кьезде баргъан акъ булутланы
Синга келичи этерем,
Къуш къанатларым болсала сени,
Таулагъа алыб кетерем.

Мен алтын кюннө нөр таякъларын
Сени чачынга ашерем,
Чолпан джуддуну орнундан алыб,
Бойнуга мынчакъ этерем.

Тауладан келген таза хауаны
Сени солуунг сунама.
Аякь ташлагъа атынъ джазыб,
Тансыкьлаб, къараб турама.

Көчө джарыкьды, төгерек шошду,
Сен кьайгы этме бир джукьгъа.
Мен да сакълайма сени джукьунгу,
Джукьла, джаным, татлы джукьла.

Жашайбыз, узакъ кюнлени эсгере, бу дунягъа жарсыр ючюн
туугъанча...

Слайд 4.

Слайд 5.

«Назмучу назмучугъа къарындашды,
Аны ангыламагъан назмучуду бошду.
Темир ишлейме, назму жазама
Акьсакъ болсам да, мен сизни озама».
« Керимге»
К.Мечиев

Слайд 6.

Багъалы Керим, биз – Кязимни балаларыбыз,
аны экибиз да иги билебиз.

К.Кулиев

Керим умеет изображать природу весеннего
дня и тонко чувствовать красоту родного края.

А.Кешоков

Я люблю балкарскую поэзию за то, что она
величава без выпренности, умна без
мудрствования, народна.

Д. Голубков

Слайд 7.

Физминутка!

Солуу заман

- Къалай жашайса?
- Ма блай!
- Къалай бараса?
- Ма блай!
- Къалай чабаса?
- Ма блай!
- Къалай жукълайса?
- Ма блай!
- Къалай аласа?
- Ма блай!
- Къалай бересе?
- Ма блай!
- Къалай тепсейсе?
- Ма блай!

Слайд 8.

**Багъалы анам! Узакъ урушладан
Жазама санга салам къагъытымы.
Кече уа солуйду топ тауушладан
Кесиме къоя бу бош суратымы.**

Слайд 9.

Сен башымы да тобугьунга
салып,
Айтыучу эдинг мудах жырла,
Кюнлюмде уа – керюне эдиле
эски кьабырла...

Слайд 10.

Керим, ананы оғурлу
сыфатыны аллында баш
ийип, кёп назму, поэма
жазганды: «Ана», «Сау
кьал», «Ана сют.», «Жолла»,
«Ана жүрек» эм башха
чыгьармала.

**КЕРИМ
ОТАРОВ**

Слайд 11.

Связь с литературой

Мама! Тебе эти строки пишу я,
Тебе посылаю сыновний привет,
Тебя вспоминаю, такую родную,
Такую хорошую – слов даже нет!
Эдуард Асадов «Письмо с фронта»

Родная моя, я в окопе сыром
Твоё письмецо прочитал...
И здесь, на чужбине, припомнил свой дом,
Аул наш, повисший меж скал.
Расул Гамзатов «Письмо матери»

Слайд 13.

Слайд 14.

Спасибо! ★
Сау болугъуз!

Слайд 15.